

Bevezető

Országjelentések az emberi jogok tiszteletben tartásáról – 2005

Kiadta az Amerikai Egyesült Államok Külügyminisztériuma (Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor)

2006. március 8.

<http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2005/>

Az országjelentések 196 ország teljesítményét vizsgálják abból a szempontból, hogy a gyakorlatban miként valósítják meg az emberi jogokkal kapcsolatos nemzetközi kötelezettségeiket. Ezek az alapvető, az ENSZ Emberi Jogi Nyilatkozatában lefektetett jogok, melyeket kultúrára, bőrszínre, származásra, vallási hovatartozásra való tekintet nélkül minden ember a magáénak vall, és amelyek – Bush elnök szavaival élve – „az emberi méltóság át nem ruházható igényeit” testesítik meg.

Az USA Külügyminisztériuma 1977-ben tette közzé első emberi jogi országjelentéseit a Kongresszus rendelkezésének megfelelően. E jelentések azóta az emberi jogok tiszteletben tartásának előmozdítására tett amerikai erőfeszítések nélkülözhetetlen elemévé váltak. Közel három évtizede a jelentések referencia dokumentumként és alapként szolgálnak azon kormányok, szervezetek és egyének közös cselekvéseihez, amelyek célja a visszaélések megszüntetése és az országok azon képességének erősítése, hogy védelmezzék a mindenkit megillető alapvető jogokat.

Az emberi jogok világméretű védelmezésének nem az a célja, hogy idegen értékeket erőltessünk más országok polgáira, vagy beleavatkozzunk belügyeikbe. Az Emberi Jogi Nyilatkozata felszólít „minden egyént és társadalmi szervezetet arra, hogy ... támogassa e jogok és szabadságok tiszteletben tartását, és progresszív, nemzeti és nemzetközi szintű intézkedésekkel biztosítsa egyetemes és hatékony elismerésüket és betartásukat ...”

Bush elnök kötelezettséget vállalt arra, hogy az Egyesült Államok együttműködik más demokráciákkal, a világ különböző pontjain élő jóakarató férfiakkal és asszonyokkal a történelmi, hosszú távú cél, azaz „a zsarnoksággal való leszámolás” érdekében.

Megjegyzendő, hogy az emberi jogok megsértése és az igazságszolgáltatással való visszaélés demokratikus országokban is megtörténhet, illetve előfordul. Egy kormányzati rendszer sem hiba nélküli. Az emberi jogok feltételei jelentős eltérést mutatnak a világ demokratikus országaiban, és ezek az országjelentések pont ezt hivatottak tükrözni. Különösen a nem túl mély gyökerekkel és szűkös forrásokkal rendelkező demokráciákban fordul elő az, hogy messze nem teljesítik ünnepélyesen vállalt kötelezettségeiket az állampolgárok felé, ideértve az emberi jogi kötelezettségvállalásokat is. A demokratikus átmenet viharos és fájdalmas is lehet. Az óriási méreteket öltő korrupció késleltetheti a demokratikus fejlődést, torzíthatja az igazságszolgáltatás folyamatait és rombolhatja a közbizalmat. Mindazonáltal, a demokratikus rendszerek összességében sokkal nagyobb védelmet nyújtanak az emberi jogok megsértése ellen, mint a nem demokratikus államok.

Az Egyesült Államok útja a szabadság és az igazság felé mindenki számára hosszú és nehéz volt, és még messze nincs vége. Ennek ellenére az egymástól független hatalmi ágak, független médiánk, nyitottságunk a világra, és legfőképpen a türelmetlen amerikai hazafiak civil kurázsija segít valóra váltani alapítóatyáink eszményképeit és nemzetközi emberi jogi kötelezettségeinket.

Ezek az országjelentések tényeket közölnek, melyek segítségével felmérhető, milyen előrelépés történt az emberi jogok terén, és milyen kihívásokkal kell még szembenézni. A jelentések áttekintik, de nem hasonlítják össze az egyes országok 2005-ben nyújtott teljesítményét. Minden országjelentés magáért beszél, de kereszt-megállapítások is levonhatók. Az alábbiakban hat átfogó észrevételt ismertetünk, országspecifikus példákkal alátámasztva. A példák illusztráció jellegűek és nem terjednek ki mindenre.

1. A leggyakrabban azokban az országokban sérülnek az emberi jogok, amelyekben a hatalom felelősségre nem vonható uralkodók kezében összpontosul. Ezek az államok lehetnek zárt, totalitárius diktatúrák, melyek megfosztják állampolgáraikat alapvető jogaitól, vagy tekintélyelvű országok, amelyekben erősen korlátozott az alapvető jogok gyakorlása.

2005-ben a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság (KNDK, vagy más néven Észak-Korea) maradt a világ egyik legszigeteltebb országa. A szisztematikus elnyomást gyakorló rezsim továbbra is

ellenőrzés alatt tartotta az állampolgárok életének szinte minden mozzanatát: megtagadta a szólás-, a vallás-, a sajtó-, a gyülekezési szabadságot, az egyesüléshez és a szabad mozgáshoz való jogot, továbbá a munkavállalói jogokat. 2005 decemberében a rezsím még inkább elszigetelődött azáltal, hogy jelentősen csökkentette a nemzetközi nem-kormányzati szervek (NGO-k) jelenlétét az országban.

Burmában, ahol a junta diktatórikus hatalmat gyakorol, a demokratikus reformra és az emberi jogok tiszteletben tartására tett ígéreteket a brutalitás és az elnyomás elkendőzésére használták. A kényszermunka, az emberkereskedelem, a gyermekkatonák bevetése és a vallási diszkrimináció továbbra is komoly aggodalomra adott okot. A katonaság által folytatólagosan elkövetett visszaélések közé tartozik a nemi erőszak, a kínzás, a kivégzés, valamint az etnikai kisebbségekhez tartozó állampolgárok erőszakos elűldözése. A rezsím vaskézrel irányította az országot a politikai aktivisták megfigyelésén, zaklatásán és bebörtönzésén keresztül. Közéjük tartozik a Nobel-békedíjas ellenzéki vezető, Aung Szan Szú Kji, akit továbbra is házörizetben tartottak, noha vádat nem emeltek ellene.

2005-ben az iráni kormány már addig is gyenge emberi jogi és demokratikus teljesítménye tovább rosszabbodott. A júniusi elnökválasztásokon a Vének Tanácsa önkényesen kizárt a küzdelemből több mint ezer regisztrált jelöltet - köztük az összes női jelöltet. Az újonnan megválasztott keményvonalas elnök tagadja a holokauszt létét, és Izrael elpusztítására szólított fel. A hatalmat gyakorló vallási vezetők és az elnök gondoskodtak arról, hogy a több száz politikai fogolyt adó börtönökben egyre rosszabbak legyenek a feltételek, tovább korlátozzák a sajtószabadságot, és tovább csorbítsák a társadalmi és politikai szabadságjogokat. Folytatódott a komoly visszaélések, például a tömeges kivégzések, a vallási szabadság komoly korlátozása, etnikai és faji alapon történő diszkrimináció, eltűnések, a szélsőségesek aktivizálódása, továbbá kínzások és más megalázó bánásmód alkalmazása formájában.

Zimbabweban a kormány folytatta az emberi méltóság és alapvető szabadságjogok rendszeres megsértésének gyakorlatát, szigorította a civil társadalom és az emberi jogokért harcoló nem-kormányzati szervezetek feletti ellenőrzését, továbbá manipulálta a márciusi választásokat. Az ellenzék tagjait bántalmazásnak, kínzásnak és nemi erőszaknak vetették alá. Az alkotmány új módosításai lehetővé tették a kormány számára, hogy korlátozza az országból való kiutazást, valamint azt, hogy a kormány tulajdonába kerüljön minden, a birtokrendezési program keretében újonnan kiutalt föld. Eltörölték azt a jogot, melynek alapján a földhöz jutás bíróság előtt megkérdőjelezhető volt. A kormány tisztogatási műveletével (Operation Restore Order), kezdeményezte az állítólag illegális házak és üzletek lerombolását, több mint 700 ezer ember megélhetését számolta fel vagy lehetetlenné tette el, és tovább nehezítette az ország egyébként is gyengélkedő gazdaságát.

Kubában a kommunista párton és állami tömegszervezeteken keresztül a rendszer továbbra is minden tekintetben ellenőrzés alatt tartotta az életet. A rezsím elfojtotta a demokratikus reformokat sürgető hangokat, mint például a Varela-tervet, amely országos népszavazást kezdeményezett. A hatóságok letartóztatták, bezárták, pénzbírsággal sújtották és megfenyegették a Varela aktivistáit. A kormány legalább 333 embert tartott fogva politikai okok miatt.

Kína emberi jogi teljesítménye továbbra is gyenge: a kormány folytatta a komoly visszaélések gyakorlatát. Azokat, akik nyíltan elleneztek a kínai kormány politikáját vagy nézeteit, vagy tüntettek a kormányzati hatóságok ellen, zaklatással, fogva tartással és bebörtönzéssel büntették a kormányzati és a biztonsági erők. Jelentősen emelkedett a zavargások és a jogsérelmek orvoslásért szervezett tüntetések száma. Több megmozdulást erőszakosan fojtottak el. Megrekedtek az igazságszolgáltatás erejének növelését, illetve a rendőrség és a biztonsági erők önkényes hatalmának csökkentését célzó kulcsfontosságú intézkedések. Folytatódott a média és az internet korlátozása. Változatlanul folyt a kisebbségi csoportok, különösen az uigurok és a tibetiek elnyomása. Új vallásügyi rendelkezések léptek életbe, amelyek nagyobb jogi védelmet biztosítanak a bejegyzett vallási felekezetek egyes aktivistái számára. Ugyanakkor folytatódott a be nem jegyzett vallási csoportok, mint például a Falun Gong szellemi mozgalom elnyomása.

Belaruszban Lukasenko elnök továbbra is magának és diktatórikus rezsímjének vindikált minden hatalmat. Kritikusai közül őrizetbe vettek, pénzbírságra ítélték vagy bebörtönöztek több demokráciát támogató aktivistát, köztük ellenzéki politikusokat, független szakszervezeti vezetőket, diákokat és újságírókat. A kormány egyre szélesebb körben alkalmazott adóellenőrzéseket és új regisztrációs követelményeket annak érdekében, hogy megnehezítse vagy megakadályozza az NGO-k, a független média, a politikai pártok, valamint a kisebbségi és vallási szervezetek törvényes működését.

2. Az emberi jogok és a demokrácia szoros kapcsolatban állnak egymással, és mindkettő nélkülözhetetlen a hosszú távú stabilitáshoz és biztonsághoz. A szabad és demokratikus nemzetek, melyek tiszteletben tartják állampolgáraik jogait, segítenek lefektetni a tartós béke alapjait.

Velük ellentétben azok az államok, amelyek súlyosan és rendszeresen megsértik saját népük emberi jogait, nagy valószínűséggel jelentenek veszélyt a szomszédos országokra és a nemzetközi közösségre.

Burma ennek ékes példája. A burmai nép alapvető jogai csak akkor tudnak teljesülni, ha Burma visszatér a demokratikus útra, amelyről erőszakkal letérítették. A junta nem hajlandó elismerni az 1990-ben megtartott szabad és tisztességes általános választások eredményét. Kegyetlen és romboló kormányzással a rezsim rengeteg szenvedést okozott a burmai népnek, és egy sor szerencsétlenséget szomszédainak, kezdve a menekülthullámtól a fertőző betegségek terjedéséig, vagy a drog- és emberkereskedelemig. December 16-án az ENSZ Biztonsági Tanácsa történelmi jelentőségű vitát tartott a burmai helyzetről.

A Koreai Népi Demokratikus Köztársaság egy másik példa. Amikor kettéosztották a Koreai-félszigetet, a KNDK és a Koreai Köztársaság (más néven Dél-Korea) körülbelül ugyanabban a gazdasági helyzetben voltak. Mindkét államban tekintélyelvű rendszer működött. A politikai és a gazdasági szabadság azonban megteremtette a különbséget a két Korea között. Ma az észak-koreaiak még a legalapvetőbb szabadságjogokkal sem rendelkeznek, a parancsuralmi rendszer elől pedig több tízezen menekültek el. A kormány törvénytelen tevékenységekkel, például kábítószer-kereskedelemmel, pénz- és termékhamisítással (pl. cigaretta) és csempézással tett szert keményvalutára. Phenjan a nemzetközi közösség többszöri felszólítására sem állította le nukleáris programját.

Az iráni kormány továbbra is figyelmen kívül hagyja az iráni nép felelős és elszámoltatható kormány iránti vágyát. A kormány folytatja a nukleáris fegyverek előállítását célzó veszélyes politikáját, támogatja a terrorszervezeteket és szorgalmazza az ENSZ egyik tagállamának elpusztítását - többek között az újonnan megválasztott elnök több nyilvános beszédén keresztül. Irán még jobban elszigetelődött a világtól amiatt, hogy megfosztja saját polgárait az alapvető jogoktól, beavatkozik Irak politikájába, támogatja a Hezbollahot, a Hamaszt és más terrorszervezeteket, illetve nem hajlandó konstruktív módon tárgyalni e problémákról.

Hasonlóképpen, a szíriai kormány sem reagált azokra a nemzetközi felszólításokra, hogy tartsa tiszteletben polgárainak alapvető jogait, és ne avatkozzon be a szomszédos országok ügyeibe. Szíria továbbra is támogatta a Hezbollahot, a Hamaszt és más radikális palesztin szervezeteket, és nem működött teljes mértékben együtt az ENSZ Nemzetközi Független Vizsgálóbizottságával, amely az egykori libanoni miniszterelnök, Al-Hiri bejrúti meggyilkolásának körülményeit vizsgálta. A vizsgálati jelentések szerint a bizonyítékok azt igazolták, hogy a szíriai hatóságoknak közülük volt a merénylethez, és világosan kifejtették, hogy noha a szíriai tisztviselők látszólag együttműködtek, szándékosan félrevezették a nyomozókat.

Ezzel ellentétben az elmúlt néhány évben a Balkánon nagy előrelépés történt az emberi jogok, a demokrácia és a törvénykezés terén, melynek köszönhetően javult a térség stabilitása és biztonsága. Egyre több demokratikus kormány működik, egyre több háborús bűnöst vonnak felelősségre, az elűzött emberek közül egyre többen térnek vissza otthonaikba, a választások egyre inkább megfelelnek a nemzetközi előírásoknak, a szomszédos országok pedig egyre szorosabban fűzik együttműködésüket a konfliktus utáni és térségi problémák megoldása érdekében. Az egykori Jugoszlávia több utódállama ért el eredményt abban a tekintetben, hogy nő azoknak a háborús bűnökkel vádolt személyeknek száma, akiket hazai bíróságok elé állítottak. Ez fontos a nemzeti megbékélés és a térség stabilitása szempontjából. 2005 végén azonban a két legkeresettebb, háborús bűnökkel gyanúsított személy, Radovan Karadzic és Ratko Mladic még mindig szabadlábon volt.

3. Az emberi jogok ellen elkövetett legsúlyosabb vétségek egy részét a kormányok belső vagy határon átnyúló fegyveres konfliktusok keretében okozzák. 2003-ban a szudáni kormány úgy próbált elfojtani egy kisebb felkelést Darfurban, hogy felfegyverezte a Dzszandzsaved milicistákat, hogy azok dúlják fel a térséget, ami komoly konfliktushoz vezetett. Az USA Külügyminisztériuma 2004 szeptemberében megállapította, hogy Darfurban népirtás történt, ami még 2005-ben is folytatódott. 2005 végére legkevesebb 70 ezer civil lakos vesztette életét, közel kétfélmillió vált földönfutóvá a harcok miatt és több mint 200 ezren menekültek a szomszédos Csádba. Darfurban mindennapos volt a kínzás, és a nők elleni erőszakot, így a nemi erőszakot, háborús fegyverként alkalmazták. Érkeztek jelentések arról, hogy nőket hajtottak ki a sivatagba; sorsuk ismeretlen. A szudáni kormány és a Szudáni Népi Felszabadító Mozgalom képviselői között aláírt béke-megállapodás megnyitotta az utat az alkotmány júliusi elfogadására. Nemzeti egységkormány alakult, amely a 2009-ben esedékes választásokig irányítja az országot. Az Afrikai Unió hétezer katonát vezényelt Darfurba, akik segítségével lecsökkent ugyan, de teljesen nem szűnt meg az erőszak. 2005 végén a kormány támogatását élvező Dzszandzsaved milicisták folytatták a civil lakosság elleni támadásait.

Nepál emberi jogokkal kapcsolatos statisztikái tovább romlottak. A kormány folytatta a komoly visszaélések gyakorlatát, a februártól áprilisig tartó szükségállapot alatt és után is, amely minden alapvető jogot felfüggesztett a habeas corpus (a törvénytelenül fogságban tartott személy szabadon bocsátására vonatkozó bírói határozat) kivételével. A kormány sok esetben figyelmen kívül hagyta a Legfelsőbb Bíróság habeas corpus végzéseit, és újból és újból letartóztatott diákokat és politikai vezetőket. A maoista felkelők folytatták a kínzásokat, a gyilkosságokat, a bombatámadásokat, a gyermekek besorozását, az emberrablást, a kínvallatást, az iskolák és üzletek kényszerbezárását.

Az elefántcsontparti politikai válság, amely továbbra is megosztotta az országot, újabb visszaélésekhez vezetett 2005-ben, ideértve a kormány és a lázadó biztonsági erők által elkövetett nemi erőszakot, a kínzást és a perenkívüli kivégzéseket. A jelentések szerint kevesebb gyereket toboroztak a lázadók seregébe, és sok gyereket el is engedtek. Folytatódott a politikai ellenzék ellen alkalmazott erőszak vagy erőszakkal való fenyegetőzés. A nemzetközi közösség és az Afrikai Unió erőfeszítései ellenére nem történt előrelépés a hatalmat megosztó kormány felállítását célzó politikai folyamatban. Szeptember végéig nem sok minden történt az október 30-i választások előkészítésében, és nem kezdődött meg az Új Erők elnevezésű lázadócsoporthoz lefegyverzése sem. Október 6-án az Afrikai Unió tagjai úgy határoztak, hogy egy évvel meghosszabbítják Laurent Gbagbo elnöki mandátumát.

Csecsenföldön és Oroszország észak-kaukázusi vidékein a föderális erők és a Moszkva-párti csecsen erők több visszaélést követtek el: kínzások, tömeges kivégzések, eltűnések és önkényes fogva tartások írhatók számlájukra. Úgy tűnt, hogy a Moszkva-párti csecsen félkatonai szervezet tagjai időnként az orosz irányítástól függetlenül lépnek fel, de semmi nem mutatott arra, hogy a föderális erők eredményes kísérletet tettek volna annak érdekében, hogy megfékezzék őket, illetve felelősségre vonják őket a hatalommal való példátlan visszaéléseikért. Kormányellenes erők szintén folytatták terrorcselekményeiket és az emberi jogok földbe tiprását az észak-kaukázusi területeken. 2005-ben tovább terjedt az erőszak és a törvénytelenkedés a térségben, ahol a törvénytelenkedés és a korrupció soha nem látott méreteket öltött.

A közép-afrikai nagy tavak vidékén, azaz a Kongói Népi Demokratikus Köztársaság, Ruanda, Burundi és Uganda területén több mint egy évtizede dúl a polgárháború. Gyakorik az etnikai csoportok közötti villongások és az emberi jogok sérelmére elkövetett tettek. Ugyanakkor, 2005-ben kevesebb volt az erőszakos cselekmény, jelentősen javult az emberi jogok helyzete, mely arra ösztönözte a menekültek tízezreit, különösen a burundiakat, hogy térjenek vissza hazájukba. Burundiban véget ért a négyéves átmeneti folyamat, és történelmi jelentőségű választási előrelépés történt Kongóban is. A nagy tavak vidékén működő kormányok jelentős eredményeket értek el abban, hogy több ezer gyermekkatonát szereltek le saját és az ellenséges lázadók hadseregeiből is. Ugyanakkor kelet-kongói fegyveres csoportok folytatták a térség destabilizálását, egymással versengtek a stratégiai és természeti forrásokért annak ellenére, hogy az ENSZ támogatta a kongói fegyveres csoportok lefegyverzését célzó kongói katonai hadműveleteket. Több ezer ruandai, ugandai és burundi lázadó, köztük azok a ruandai lázadók, akik az 1994-es népiást vezették, továbbra is ellenálltak hazájuk kormányainak, polgári személyeket támadtak meg Kongóban, és komoly visszaéléseket követtek el, különösen a nőkkel és a gyermekekkel szemben. A beszámolók szerint a ruandai és az ugandai kormány továbbra is illegálisan juttatott fegyvereket a fegyveres csoportoknak és visszaéléseket követett el Kongó keleti részén.

Kolumbiában folytatódott az emberi jogok megsértése a 41 éve tartó belső fegyveres konfliktus kapcsán. Ugyanakkor az illegális fegyveres csoportok ellen szervezett koncentrált katonai offenzíva és a félkatonai szervezetek folyamatos leszerelése következtében csökkent a gyilkosságok és emberrablások száma. Kolumbia is megkezdte azt a négyéves folyamatot, melynek célja a egy új, hivatalos vádemelésre épülő büntetőeljárás kidolgozása. Azonban a büntetlenség, mint jelentős akadály továbbra is fennmaradt. Különösen azok a tisztségviselők kerültek el a felelősségre vonást, akik a múltban követtek el sérelmeket az emberi jogok ellen, valamint a katonaság azon tagjai, akik összejáróztak a félkatonai szervezetekkel.

4. Ott, ahol ostrom alatt van a civil társadalom és a független média, a szólás-, az egyesülési és gyülekezési szabadság sem érvényesül. Az erős civil társadalom és a független média segítenek megteremteni az emberi jogok virágzásához szükséges feltételeket azáltal, hogy felhívják a közvélemény figyelmét a jogaikra, nyilvánosságra hozzák a visszaéléseket, sürgetik a reformokat és felelősségre vonják a kormányokat.

A kormányoknak akadályozás helyett védelmezniük kell a média és a civil társadalom tagjait abban, hogy alapvető jogaikat békésen gyakorolják, még akkor is, ha nem értenek egyet nézeteikkel vagy cselekedeteikkel. A szabadságjogok törvény általi korlátozása csak olyan mértékben indokolt, mely megfelel az ország emberi jogi kötelezettségvállalásainak, és a törvények nem szolgálhatnak ürügyül a jogok korlátozására.

Amikor az államok a jogot politikai fegyverként vagy a civil társadalom és a média elnyomásának eszközeként használják, a törvény érvényre juttatása helyett inkább a jog szerint kormányoznak. A jogszabályok az államhatalom ellenőrzésére szolgálnak, azaz e rendszer célja az egyén emberi jogainak védelme az államhatalommal szemben. Ezzel ellentétben, a jog szerinti kormányzás jelentheti a hatalommal való visszaélést is, azaz a törvények és az igazságszolgáltató rendszer manipulálását az uralkodók alattvalók fölötti uralmának megőrzése érdekében.

2005-ben nyugtalanítóan sok ország fogadott el vagy alkalmazott szelektíven törvényeket a média és a nem-kormányzati szervezetek ellen. Például:

Az év folyamán a kambodzsai kormány a hatályos rágalmazás elleni törvényeket használta fel arra, hogy megfélemlítse, letartóztassa és vád alá helyezze a kormány bírálóit és az ellenzék tagjait.

Kína fokozta a médiára és az Internetre vonatkozó megszorításait, melynek következtében legalább két embert tartóztattak le.

A zimbabwei kormány olyan személyeket tartóztatott le, akik bírálták Mugabe elnököt; a kormány újságírókat zaklatott és tartott fogva önkényesen, megszüntetett egy független újságot, erőszakkal oszlatott fel tüntetéseket, valamint letartóztatta és fogva tartotta az ellenzéki vezetőket és támogatóikat.

Venezuelában a rágalmazást, hitelrontást és a sugárzott média tartalmát szabályozó új törvények jogi zaklatással és fizikai megfélemlítéssel párosultak, melynek következtében csorbult a média szabadsága és erősödött az öncenzúra. Továbbra is érkeztek jelentések arról, hogy a kormány képviselői és hívei megfélemlítették és megfenyegették a politikai ellenzék tagjait, több emberi jogi NGO-t és más civil társadalmi szervezetet. Egyes NGO-k azzal vádolták a kormányt, hogy az igazságszolgáltatási rendszert arra használja, hogy korlátozza a politikai ellenzék működését.

Belaruszban Lukasenko kormánya fokozta az ellenzéki csoportokra gyakorolt elnyomást és új szigorításokat vezetett be a civil társadalom ellen. Voltak politikailag motivált letartóztatások, több független újságot megszüntettek, mások működését akadályozták, és zaklatták a nem kormányzati szervezeteket.

Oroszországban negatív hatást váltottak ki az NGO irodák elleni razzia, a regisztrációs problémák, az NGO vezetők és alkalmazottak megfélemlítése, a külföldi NGO-k munkatársainak vízumproblémái, valamint az NGO-k működését korlátozó új törvény elfogadása a parlament által. A Kreml is intézkedett annak érdekében, hogy korlátozza a médiában megjelenő bíráló hangokat. A kormány csökkentette a sugárzott média sokszínűségét, különösen a legtöbb orosz által első számú hírforrásnak tekintett televízióét. 2005 végére minden független nemzeti televízióállomás az állam, vagy állambarát szervezetek irányítása alá került.

5. A demokratikus választások önmagukban nem garantálják az emberi jogok tiszteletben tartását, de megmutathatják az országnak a reformhoz vezető utat és megalapozhatják az emberi jogok védelmének intézményesülését. A demokratikus választások azonban mérföldkönek tekinthetők a demokratizálódás hosszú útján. Nélkülözhetetlenek az elszámoltatható kormányok és kormányzati intézmények kialakításában, amelyek a törvény szellemében működnek és odafigyelnek az állampolgárok szükségleteire.

Irakban a 2005-ös év nagy előrelépést hozott a demokrácia, a demokratikus jogok és a szabadság fejlődésében. Folyamatosan nőtt az emberi jogokat támogató NGO-k és más civil szervezetek száma. A január 30-án megrendezett általános választások óriási előrelépést jelentettek a kormányzati intézmények megerősítésében az emberi jogok és a szabadság védelme szempontjából egy olyan országban, amelynek történelmét a legcsúnyább emberi jogi visszaélések szennyezték be a közelmúltban. Az október 15-i népszavazáson és a december 15-i választásokon az iraki szavazópolgárok elfogadták az ország állandó alkotmányát és megválasztották az ország új törvényhozási intézményét, az iraki parlamentet. Ezzel megerősítették azokat a demokratikus intézményeket, melyek keretet biztosíthatnak a demokratikus jövőhöz. Bár a történelmi jelentőségű választások és a demokratikus kormány új intézményei biztosították a tényleges előrelépés kereteit, a civil életre és a társadalomra továbbra is súlyosan rányomja bélyegét az az erőszakhullám, melyet elsősorban felkelők és terroristák hajtanak végre. A vallási alapon szerveződött katonai és biztonsági erők gyakran a kormánytól függetlenül tevékenykedtek. Ennek ellenére a kormány a politikai jogok tiszteletére épülő jogi és választási rendszert dolgozott ki és ehhez is tartja magát.

Jóllehet évekre megfosztották őket emberi jogaiktól, 2005-ben az afgánok továbbra is megmutatták, mennyire bátrak és mennyire elkötelezettek a szabadság jövője és az emberi jogok tiszteletben tartása mellett. Közel harminc év óta szeptember 18-án tartották az első parlamenti választásokat. A nők lelkesen járultak a szavazóurnákhoz. A jelöltek névsorában 582 nő is szerepelt. A parlament alsóházába 68 nőt választottak be azokra a helyekre, melyeket a 2004-es alkotmány értelmében számukra kell fenntartani. A 68 nő közül 17 saját jogán, a helyfenntartás nélkül is bejutott volna a képviselőtestületbe. A felsőházban az elnök által betöltendő 34 hely közül 17-et a nőknek tartottak fenn; a tartományi tanácsok további öt nő képviselőségét szavazták meg, melynek köszönhetően összesen 22-en képviselték a szebbik nemet a felsőházban. A szeptember 18-i parlamenti választások háttérben a kormány még mindig azért küzdött, hogy kiterjessze hatalmát a tartományi központokra, mivel egyes körzetekben folytatódott a bizonytalanság és az erőszakos ellenállás.

Ukrajnában szemmel láthatóan javult az emberi jogok tiszteletben tartása a narancsos forradalom után, melynek eredményeként a nép akaratát képviselő új kormány alakult. 2005-ben fokozottan figyeltek a rendőrök elszámoltatására, és függetlenedett a tömegkommunikáció. Többé-kevésbé megszűnt a gyülekezési jogba való beavatkozás, és az egyesülési jogra vonatkozó korlátozások nagy részét is törölték. Számos hazai és nemzetközi emberi jogi szervezet többnyire kormányzati zaklatás nélkül tevékenykedett.

Indonéziában, a Föld legnépesebb, muzulmán többségű országában jelentős fejlődés történt a demokratikus rendszer szerkezetének megerősítése terén. Történelmi jelentőségű helyi választások sorozatán keresztül az indonézek először választhatták meg közvetlenül városi, régensi és tartományi vezetőiket. Javult az emberi jogi helyzet, de maradtak súlyos problémák és folytatódtak a komoly jogsértések. Jelentős fejlődést eredményezett a történelmi jelentőségű béke-megállapodás aláírása augusztus 15-én a Szabad Aceh Mozgalom vezetőivel, melynek köszönhetően több évtizedes fegyveres konfliktus ért véget. A kormány beiktatta a Pápuai Kisebbségi Közgyűlést és más lépéseket is tett a 2001-es pápuai autonómiára vonatkozó törvény érvényre juttatása érdekében.

Libanon jelentős lépést tett a 29 éves szíriai katonai megszállás felszámolása és a demokratikusan választott kormány vezette újbóli önállósodás terén. Ugyanakkor a szünni nem akaró szíriai befolyás továbbra is problémát jelentett.

Libéria egy drasztikus lépéssel maga mögött hagyta erőszakos múltját és kilépett a demokrácia nemzetközi porondjára a szabad és demokratikus jövő reményében. November 23-án Ellen Johnson Sirleafot nyilvánították a többpárti elnökválasztás győztesének. Ezzel ő lett Afrika első választott női államfője, és ez mérföldkőnek számít az ország számára a polgárháborúból a demokratizmus felé vezető úton. Az átmeneti kormány általában tiszteletben tartotta az állampolgárok emberi jogait, és törvényt fogadott el az emberi jogok megerősítéséről. Ugyanakkor a rendőri visszaélések, a hivatali korrupció és más problémák nem szűntek meg, sőt inkább súlyosbodtak a 14 évig tartó polgárháború következtében. Például nagyon rossz állapotba került az infrastruktúra, nagy méreteket öltött a szegénység és a munkanélküliség.

6. A demokratikus reformok és az emberi jogok nincsenek egymással lineáris kapcsolatban és nem is garantáltak. Vannak olyan államok, melyek demokratikus kormányzati intézményrendszere még mindig gyenge lábakon áll, és folyamatos a küzdelmük; másoknak még nem kötelezték el magukat teljes mértékben a demokratikus folyamat mellett. Az előrelépéseket szabálytalanságok csúfíthatják. Előfordulhatnak komoly visszaesések. A demokratikusan választott kormányok hatalomra jutásuk után nem mindig kormányoznak demokratikusan.

2005-ben sok olyan ország, mely a demokratikus reform mellett kötelezte el magát, ingadozó teljesítményt mutatott; voltak, amelyek visszaestek.

A Kirgiz Köztársaság emberi jogi statisztikái jelentősen javultak miután március és július között kicserélődött az ország vezetése. Ennek ellenére maradtak problémák. Akajev elnök elmenekült az országból miután a fővárosban ellenzéki tüntetők elfoglalták a fő kormányépületet a tisztességtelen választások elleni tiltakozás jeléül. A júliusi elnökválasztások és a novemberi parlamenti választások némi javulást mutattak az előző választásokhoz képest. Ennek ellenére az alkotmányos reform elakadt és a korrupció komoly probléma maradt.

Ecuadorban a kongresszus áprilisban menesztette a demokratikusan megválasztott Lucio Gutierrez elnököt, miután a katonaság és a rendőrség vezérkara nagyszabású tiltakozást szervezett és nyíltan megvonta az elnöktől a támogatást. Gutierrez Alfredo Palacio alelnök váltotta fel az elnöki székben. A választások kiírását 2006-ra tervezték.

Bár a Kongói Demokratikus Köztársaság átmeneti kormánya 2006-ra halasztotta az országos általános választásokat, az ország 40 év óta először demokratikus országos választást tartott. A szavazópolgárok elsősorban többsége jóváhagyta az új alkotmányt az alapján véve szabadon és tisztességesen megrendezett országos népszavazáson, noha voltak szabálytalanságok is.

Júniusban az ugandai parlament elfogadta az elnöki mandátum korlátozásának megszüntetését célzó ellentmondásos módosítást. Ezzel lehetővé vált, hogy Museveni elnök harmadik alkalommal is induljon a választásokon. Ugyanakkor egy országos népszavazáson a polgárok többpárti kormány létrehozása mellett szavaztak, és a parlament úgy módosította a választási törvényeket, hogy az ellenzéki párt is részt vehessen a választásokon és bekerülhessen a kormányba.

Az egyiptomi kormány módosította az alkotmányt, hogy szeptemberben megtarthassák az ország első többpárti elnökválasztását. Tíz politikai part állított jelölteket. A kampányidőszakot élénk nyilvános vita és fokozódó politikai tudatosság és szerepvállalás fémjelozte. A szavazásra jogosultaknak azonban csak töredéke járult az urnákhoz, és hitelt érdemlő jelentések érkeztek arról, hogy nagyszabású visszaélések történtek a szavazócédulákkal. Az elnökválasztáson második helyet megszerző Ayman Nour, akinek parlamenti mentelmi joga januárban lejárt, decemberben ötévi börtönbüntetésre ítélték okirat-hamisítás miatt. Az ítéletet megelőző hathónapos tárgyalás a legalapvetőbb nemzetközi előírásoknak sem felelt meg. A novemberi és decemberi parlamenti választásokon jelentős előnyre tettek szert a törvényen kívül helyezett Muszlim Testvériség mozgalomhoz kötődő jelöltek. Ezeket a választásokat a biztonsági erők által alkalmazott túlzott erőszak, az alacsony részvétel és a szavazatok manipulálása jellemezte. A kormány sem az elnök-, sem pedig a parlamenti választásokra nem engedett be nemzetközi megfigyelőket. Az egyiptomi parlament által felállított Emberi Jogi Tanács nyilvánosságra hozta első éves jelentését, melyben őszintén beszámol a kormányzati visszaélésekről.

A májusban megtartott etiópiai parlamenti választások során a nemzetközi megfigyelők számos szabálytalanságra és a szavazók megfélemlítésére utaló jelet találtak. A választások ellen tiltakozó tüntetők tucatjait ölték meg a biztonsági erők. A hatóságok ellenzékieket, NGO munkatársakat, etnikai kisebbséghez tartozókat és újságírókat vettek őrizetbe, vertek meg és öltek meg.

Azerbajdzsánban a novemberben megtartott parlamenti választásokon számos nemzetközi előírást megsértettek, bár bizonyos területeken megfigyelhető volt a javulás. Számos hitelt érdemlő jelentés érkezett arról, hogy a helyi tisztviselők beavatkoztak a kampányba, hűtlenül kezelték az állami forrásokat, korlátozták a gyülekezési szabadságot, túlzott rendőri erőszakot alkalmaztak a nagygyűlések feloszlására, továbbá csalásokat és jelentős szabálytalanságokat követtek el a szavazatszámírlás és osztályozás során. A választásokkal kapcsolatos sérelmek orvoslását célzó intézkedések mindeddig nem küszöbölték ki teljesen a választási folyamat hiányosságait.

Kazahsztán javuló tendenciát mutatott a decemberi elnökválasztások előtti időszakban, de mindent összevetve elmaradt a szabad és tisztességes választásokra vonatkozó nemzetközi előírásoktól. Az EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala megállapította, hogy komolyan korlátozták a politikai beszédeket, melynek következtében tilos volt az elnököt bizonyos szempontok alapján bírálni, az ellenzéki és független jelöltek nem szerepelhettek annyit a médiában, mint a kormánypártiak, és erőszakosan feloszlatták az ellenzék kampányrendezvényeit. A 2005-ben elfogadott törvények, különösen a szélsőséges elemekre, a nemzetbiztonsági és választási törvényekre vonatkozó módosítások aláásták az emberi jogok törvényes védelmét, és kiterjesztették a végrehajtó jogág hatalmát, hogy szabályozhassa és ellenőrizhesse a civil társadalmat és a médiát. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek talált egy olyan törvényt, amely korlátozta a nem-kormányzati szervezetek működését.

Üzbegisztán emberi jogi statisztikái, melyek eddig is rosszak voltak, jelentősen romlottak 2005-ben. Az Andijon városában májusban kirobbant felkelés elfojtására a hatóságok túlzott erőszak alkalmazásához folyamodtak, elnyomó intézkedéssorozatot vezettek be, melyek az év hátralevő részében is jellemzőek voltak. A felkelés azután robbant ki, hogy február és május között békés tüntetéssorozat zajlott olyan üzletemberek mellett, akiket szélsőséges iszlám nézetek miatt fogtak perbe. Május 12-ről 13-ra virradóra ismeretlen személyek fegyvereket zsákmányoltak egy rendőrőrsről, megrohmozták a városi börtönt, ahol a gyanúsítottakat őrizték. Megölték több őrt és kiszabadítottak néhány száz foglyot, köztük az említett üzletembereket is. Ezután elfoglalták a területi közigazgatási épületet és tűszokat ejtettek. Május 13-án, a szemtanúk beszámolója szerint, a kormányerők vakon löni kezdtek a tömegbe, melyben fegyvertelen civilek is voltak. Az akció több száz halálos áldozatot követelt. Az események nyomán a kormány tücatnyi emberi jogi aktivistát, újságírókat és az eseményekről nyilatkozó embert zaklatott, vert meg, illetve vetett börtönbe, és több embert ítélt börtönbüntetésre olyan eljárások során, melyek nem feleltek meg a nemzetközi előírásoknak. A kormány több hazai és nemzetközi NGO-t bezáratott, illetve korlátozta a többi szervezet működését.

Oroszországban folytatódta a hatalom Kremlben történő koncentrálására és a demokrácia felülről lefelé történő irányítására tett erőfeszítések. Ennek érdekében a Kreml eltörölte a közvetlen kormányzóválasztást, és helyette bevezette az elnöki jelölést és a törvényhozó testület általi jóváhagyást. A jelenlegi oroszországi körülmények között, ahol a fékek és egyensúlyok (checks and balances) rendszere finoman szólva gyenge, ez a rendszer csökkentette a kormány elszámoltathatóságát a szavazópolgárok felé, és még jobban összpontosítja a hatalmat a végrehajtói jogáiban. A választásokra és a politikai pártokra vonatkozó törvények módosításai, melyek állítólag hosszú távon az országos politikai pártokat hivatottak erősíteni, valójában csökkenthetik az ellenzéki pártok választási esélyeit. Ez a tendencia, továbbá a médiát sújtó megszorítások, a szolgalelkű parlament, a korrupció és a jogvérvényesítés szelektivitása, az igazságszolgáltatásra gyakorolt politikai nyomás, egyes NGO-k zaklatása oda vezetett, hogy csökkent a kormányzati vezetők elszámoltathatása a választópolgárok irányában.

Pakisztán emberi jogi teljesítménye továbbra is gyenge maradt annak ellenére, hogy Musarraf elnök elkötelezte magát a demokratikus átmenet és a „felvilágosult mértékletesség” mellett. Az országban továbbra is korlátozták a szabad mozgáshoz, a szólásszabadsághoz, az egyesüléshez és a vallási szabadsághoz való jogot. Korlátozott volt a demokratikus fejlődés. A 2005-ös helyhatósági választásokon nemzetközi és hazai megfigyelők komoly problémákat találtak, például a politikai pártok beavatkoztak a választásokba, és ezzel az ország egyes részein befolyásolták a választások eredményét. Áprilisban a rendőrség a Pakisztáni Néppárt mintegy tízezer aktivistáját tartóztatta le azt megelőzően, hogy Benazir Bhutto férje, Asif Ali Zardari részt vett egy nagygyűlésen. A biztonsági erők törvénytelenül gyilkoltak meg embereket, megsértették a törvényes eljárásrendet, önkényesen tartóztattak le és kínoztak meg embereket. A korrupció áthatotta az egész kormányt és a rendőrséget, és a kormány nem sok kísérletet tett a probléma felszámolására. Az emberi jogokat sértő biztonsági tisztviselők általában tényleges büntetlenséget élveztek.

A kemény valóság és a komoly akadályok ellenére világszerte nő a személyes és politikai szabadság, illetve a demokratikus eszmék terjesztése iránti igény. Például a tágabb értelemben vett Közel-Keleten és Észak-Afrikában az elmúlt években megjelentek a politikai pluralizmus csírái, precedens nélküli választások zajlottak, új intézkedéseket vezettek be a nők és a kisebbségek védelmére, és belülről kezdeményezték a békés, demokratikus változást.

A 2005 novemberében a manamai Bahreinben megrendezett *Forum for the Future* (Fórum a Jövőért) rendezvényen 16 közel-keleti és észak-afrikai ország civil szervezeteit képviselő 40 vezető, illetve az országok külügyminiszterei gyűltek össze. A civil társadalmi vezetők számos prioritást vázoltak, így a törvényességet, az átláthatóságot, az emberi jogokat és a nők jogokkal való felruházását. A civil delegáció tagjai között voltak a Democracy Assistance Dialogue (DAD) képviselői is, akik ismertették a civil vezetők és az illetékes kormányok között az év folyamán lezajlott megbeszélések és viták eredményeit, olyan kritikus témákban, mint a választási reform és a legitim politikai pártok kialakítása. Az egyre növekvő DAD hálózatnak több száz, a Közel-Keleten és Észak-Afrikában működő civil szervezeti vezető a tagja. A térség erősödő reformtörekvéseinek hatékonyabb támogatása érdekében a Fórum létrehozta a *Foundation for the Future*-t (A Jövőért Alapítványt) a civil társadalom közvetlen megsegítésére, illetve a *Fund for the Future*-t (A Jövőért Alapot) a térségbe történő befektetések előmozdítására. A *Forum for the Future* elnevezésű rendezvényen történelmi jelentőségű számban és mélységben vettek részt a civil szervezetek, és ezzel fontos precedenst teremtettek az igazi párbeszédhez és partnerséghez a civil társadalom és a kormányok között a politikai reform témájában.

A *Forum for the Future* csak egy azon mechanizmusok sorából, melyeken keresztül az Amerikai Egyesült Államok, a többi G8 ország és a térség kormányai támogatják a reform iránt belülről fakadó vágy megvalósulását a Közel-Keleten és Észak-Afrikában.

A jelentésben bemutatott, világszerte erősödő emberi jogi és demokratikus törekvések nem néhány elemző személytelen munkájának vagy a külföldi kormányok intézkedéseinek eredményei. Ez az igény a méltóságos és szabad élet iránti erőteljes emberi vágyból, illetve minden korban és társadalomban azoknak a férfiaknak és nőknek a személyes bátorságából és kitartásából fakad, akik a szabadságot szolgálják és a szabadságért áldozzák életüket.